

قانون حفاظت از دریاها و رودخانه های قابل کشتیرانی در مقابل آلودگی به مواد نفتی

ماده ۱- واژه ها و اصطلاحات به کار رفته در این قانون به شرح زیر تعریف می گردد :

الف - آلودگی یا آلوده کردن : تخلیه یا نشت نفت یا مواد نفتی یا آب توازن کشتی ها یا نفتکش ها در آب های موضوع این قانون .

ب - منابع آلوده کننده :

۱- کشتی ها و نفتکش ها اعم از سالم ، صدمه دیده ، غرق شده و یا در حال غرق و یا در حال ساخت ، تعمیر ، اوراق و قطعه قطعه شدن در مراکز ساخت و یا تعمیر در سواحل و یا در آب های موضوع این قانون .

۲- کلیه تأسیسات ثابت و شناور اعم از سکوها ، جزایر مصنوعی ، مخازن نفتی ، لوله های زیر آب در سواحل و یا در درون آب های موضوع این قانون .

ج - مواد نفتی : هرگونه مایع نفتی یا مخلوطی که دارای نفت باشد . از قبیل سوخت نفتی ، لجن نفتی ، مواد زاید و فضولات نفتی ، انواع فرآورده های نفتی و مشتقات آن .

د - کشتی : هر نوع وسیله نقلیه دریارو خواه دارای نیروی محرکه باشد یا به نوعی یدک شود .

هـ - نفتکش : هرگونه کشتی که از ابتدا به منظور حمل یا ذخیره سازی نفت طراحی و ساخته شده است و نفت در آن به صورت بدون بسته بندی حمل گردد و یا پس از مدتی ساختار آن برای منظور فوق تغییر و تطبیق داده شود .

و - تأسیسات نفتی : تأسیسات و تجهیزات ثابت یا شناوری که در اکتشاف ، استخراج ، تولید ، بارگیری و انتقال مواد نفتی مورد استفاده قرار می گیرد . از قبیل سکوها ، مخازن نفتی ، خطوط لوله و جزایر مصنوعی .

ز - دفتر ثبت نفت : دفتری که در آن وقایع مربوط به عملیات فضای موتورخانه و ماشین آلات کشتی ، نفتکش ، سکو یا تأسیسات نفتی و مخازن یا عملیات توازن و بار نفتکش ها ثبت می گردد . این دفتر می تواند بخشی از دفاتر ثبت روزانه یا دفتری مستقل از سایر دفاتر باشد .

ماده ۲- آب های موضوع این قانون عبارتند از :

مناطق دریایی موضوع قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان مصوب ۱۳۷۲/۱/۳۱ و آب های تحت حاکمیت دولت جمهوری اسلامی ایران در دریای خزر و رودخانه های قابل کشتیرانی .

تبصره - مقررات این قانون در مورد خلیج فارس ، دریای عمان و دریای خزر تا زمانی لازم الاجراء است که نحوه جلوگیری از آلودگی آب های مذکور توسط معاهدات چند جانبه بین المللی یا توافق های دوجانبه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر دول ساحلی این مناطق تعیین نشده و به تصویب مجلس شورای اسلامی نرسیده باشد .

ماده ۳- تأسیسات نفتی و همچنین نفتکش ها ، کشتی ها و شناورهایی که در آبهای موضوع این قانون تردد یا توقف می کنند مکلفند « دفتر ثبت نفت » را نگهداری کنند .

تبصره ۱- دفتر ثبت باید تا مدت سه سال پس از ثبت آخرین واقعه در آن ، در کشتی ، نفتکش یا تأسیسات نفتی نگهداری گردد .

تبصره ۲- دفتر ثبت نفت به یکی از زبان های فارسی یا انگلیسی یا فرانسه معتبر خواهدبود و باید در محلی نگهداری گردد که در هر زمان برای بازرسی توسط سازمان بنادر و دریانوردی به راحتی در دسترس باشد مگر این که کشتی یا نفتکش در حال یدک شدن باشد .

تبصره ۳- (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۳/۳۱) مندرجات و وقایعی که باید در دفتر ثبت نفت ذکر گردد ، تشریفات ثبت و همچنین مقررات مربوط به بازرسی دفتر مطابق آیین نامه ای خواهد بود که ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی به تصویب هیأت وزیران می رسد .

ماده ۴- مسؤلان کشتی ، نفتکش ، سکو و تأسیسات نفتی که تکالیف راجع به نگهداری و تنظیم دفتر ثبت نفت را انجام ندهند یا مطالب نادرست و خلاف واقع در آن ثبت نموده و یا آن را مخدوش کنند ، به جزای نقدی از بیست و پنج میلیون (۲۵ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال محکوم می شوند .

ماده ۵ - سازمان بنادر و دریانوردی موظف است در بنادر ، اسکله ها و پایانه های نفتی ، امکانات و تأسیسات لازم را جهت دریافت آب توازن و فضولات نفتی از نفتکش ها ، کشتی ها و شناورها ایجاد و اداره نماید .

تعیین کارمزد استفاده از این امکانات و تأسیسات ، مطابق آیین نامه ای خواهد بود که ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد وزارت راه و ترابری به تصویب هیأت وزیران می رسد .

تبصره ۱- وزارتخانه های نفت ، جهاد کشاورزی و صنایع و معادن موظفند تسهیلات مورد نیاز از جمله زمین لازم برای ایجاد چنین تأسیساتی را در اختیار سازمان بنادر و دریانوردی قرار دهند .

تبصره ۲- نیروهای نظامی و انتظامی نیز موظفند امکانات و تأسیسات موضوع این ماده را در بنادر و تعمیرگاه های دریایی تحت مدیریت خود ایجاد نمایند .

تبصره ۳- سازمان حفاظت محیط زیست موظف است بر اساس معاهدات بین المللی و ضوابط و مقررات ملی ، استانداردهای زیست محیطی مورد نیاز برای امکانات و تأسیسات مذکور در این ماده را تهیه و ابلاغ نموده و با همکاری سازمان بنادر و دریانوردی بر اجراء آن نظارت نماید .

ماده ۶ - کلیه کشتی ها و نفتکش ها و شناورها موظفند هنگام ورود به آب های موضوع این قانون در مقابل خسارات احتمالی ناشی از آلودگی آنها به مواد نفتی بیمه شده باشند . در غیر این صورت لازم است تعهدنامه ای مالی جهت جبران خسارات احتمالی به همراه داشته باشند .

تبصره - (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۳/۳۱) آیین نامه اجرائی این ماده با پیشنهاد مشترک وزارتخانه های راه و شهرسازی ، نفت و جهاد کشاورزی و سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیأت وزیران می رسد .

ماده ۷- سازمان بنادر و دریانوردی موظف است به منظور پیشگیری از آلودگی ، نسبت به بازرسی نفتکش ها ، کشتی ها ، شناورها و تأسیسات نفتی مشمول این قانون اقدام نماید و در صورت وجود عیب یا نقص تا رفع آن از فعالیت آنها ممانعت به عمل آورد .

ماده ۸ - سازمان بنادر و دریانوردی موظف است از ورود نفتکش های تک جداره به آب های موضوع این قانون جلوگیری نماید .

ماده ۹- آلوده کردن آب های موضوع این قانون به مواد نفتی ممنوع است و مرتکب یا مرتکبان در صورت آلوده کردن عمدی به حبس از شش ماه تا دو سال یا جزای نقدی از بیست میلیون (۲۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال تا پنج میلیارد (۵ . ۰۰۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال و یا هر دو مجازات و در صورت آلوده کردن غیرعمدی به جزای نقدی از ده میلیون (۱۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال تا یک میلیارد (۱ . ۰۰۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال محکوم می شوند .

ماده ۱۰- مسؤولان نفتکش ، کشتی ، شناور و تأسیسات نفتی مکلفند در صورت بروز آلودگی به هر دلیل ، مراتب را در اسرع وقت به مقامات نزدیکترین بندر ایران و مقامات محلی سازمان های حفاظت محیط زیست و شیلات ایران اطلاع دهند . متخلفان از این امر حسب مورد علاوه بر مجازاتهای اداری و سایر مجازاتهای مقرر در این قانون به جزای نقدی از بیست میلیون (۲۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال تا پنج میلیارد (۵ . ۰۰۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال محکوم می شوند .

ماده ۱۱- سازمان بنادر و دریانوردی موظف است پس از اطلاع از وقوع آلودگی بلافاصله اقدامات زیر را انجام داده و پس از آن در مرجع قضائی صالح نسبت به طرح دعوی علیه آلوده کنندگان اقدام نماید :

۱- اطلاع رسانی به نیروهای نظامی و انتظامی جهت انجام اقدامات لازم مطابق این قانون

۲- جلوگیری از گسترش آلودگی و رفع آثار آن .

۳- تنظیم صورتمجلس برآورد میزان آلودگی و جمع آوری ادله و قرائن و شواهد مربوط به علل وقوع و آثار آلودگی

۴- اطلاع رسانی به سازمان های حفاظت محیط زیست و شیلات ایران و واحدهای تابعه آنها حسب مورد و در صورت نیاز سایر مراجع مربوط در مورد موقعیت ، گستره و مسیر جابه جایی آلودگی و مشخصات فنی اقدامات انجام شده

۵ - همکاری با سازمان های حفاظت محیط زیست و شیلات ایران و واحدهای تابعه آنها حسب مورد درخصوص مطالعه ، بررسی و جمع آوری ادله ، شواهد و قرائن ، مدارک و مستندات به منظور ارزیابی میزان آلودگی و

خسارت های وارد شده به محیط زیست و ذخایر آبی و تنظیم صورتمجلس آن

ماده ۱۲- مأموران سازمان های بنادر و دریانوردی ، حفاظت محیط زیست و شیلات ایران که آموزش های مخصوص ضابطان دادگستری را با موفقیت گذارنده باشند ضابط دادگستری محسوب شده و صلاحیت کشف جرایم موضوع این قانون و تعقیب متهمان را دارند .

ماده ۱۳- نیروهای نظامی و انتظامی موظفند پس از اطلاع از وقوع آلودگی اقدامات زیر را انجام دهند :

۱- اطلاع رسانی به مقامات نزدیکترین بندر و مقامات محلی سازمان های حفاظت محیط زیست و شیلات ایران

۲- متوقف نمودن نفتکش ، کشتی یا شناور و یا جلوگیری از عملیات تأسیسات نفتی

۳- جلب و بازداشت متهمان ایجاد آلودگی

ماده ۱۴- چنانچه مسؤولان وقوع آلودگی که دستورهای سازمان بنادر و دریانوردی را که به منظور جلوگیری از گسترش آلودگی به آنها ابلاغ می شود اجراء ننمایند ، به جزای نقدی از بیست و پنج میلیون (۲۵ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال تا پنجاه میلیون (۵۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال محکوم می شوند .

ماده ۱۵- مأموران دولتی که وظایف خود را در جهت جلوگیری از بروز آلودگی یا گسترش آن و برخورد با متخلفان انجام ندهند ، علاوه بر مجازات اداری ، به جزای نقدی از دو میلیون (۲ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰ . ۰۰۰ . ۰۰۰) ریال محکوم می شوند .

ماده ۱۶- مرتکبان آلودگی عمدی با حصول شرایط زیر مجازات نمی شوند :

الف) ایجاد آلودگی برای رفع خطر از کشتی ، نفتکش یا تأسیسات نفتی و یا نجات جان اشخاص ضروری باشد .

ب) خطر به صورت عمدی ایجاد نشده باشد .

ج) میزان آلودگی با خطری که نفتکش ، کشتی ، شناور ، تأسیسات نفتی یا جان اشخاص را تهدید می کرده است ، متناسب باشد .

د) پس از وقوع آلودگی ، فوراً اقدامات لازم را به منظور جلوگیری از گسترش و رفع آثار آن انجام داده باشند .

تبصره ۱- چنانچه تخلیه یا نشت نفت از تأسیسات نفتی در نتیجه حوادث غیرمترقبه باشد ، مسؤولان ذی ربط مشروط بر آن که قبل از آلودگی اقدامات احتیاطی کافی و پس از آلودگی اقدامات فوری لازم را به منظور

جلوگیری از گسترش و رفع آثار آن انجام داده باشند ، مجازات نمی شوند .

تبصره ۲- (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۳/۳۱) تشخیص موارد فوق الذکر و همچنین بررسی احراز تناسب اقدامات .

با خطرات ، مؤثر بودن اقدامات انجام شده با میزان خطر و میزان خسارات و صدمات احتمالی جانی که منجر به این اقدامات شده ، بر عهده هیأت کارشناسی سه نفره ای خواهد بود که با پیشنهاد رئیس سازمان بنادر و دریانوردی و حکم وزیر راه و شهرسازی تعیین و منصوب می شوند .

ماده ۱۷- مالکان ، بهره برداران و مسؤولان ایجاد آلودگی موضوع این قانون ، برای جبران کلیه خسارات ناشی از آلودگی و کلیه هزینه های محدود کردن آثار آلودگی و رفع آن و پایش زیست محیطی از جمله هزینه مواد و تجهیزات به کار گرفته شده و کارمزد خدمات ارائه شده توسط عوامل انسانی ، مسؤولیت تضامنی دارند .

ماده ۱۸- رسیدگی به دعاوی مربوط به جبران خسارات وارده به بنادر ، تأسیسات و تجهیزات بندری و ساحلی و خسارات وارده به منابع و محیط زیست دریایی ، حیات آبریان و سایر خسارات ناشی از آلودگی موضوع این قانون با درخواست مدعی العموم یا حسب مورد یکی از سازمان های بنادر و دریانوردی ، حفاظت محیط زیست و شیلات ایران و رسیدگی به دعاوی مربوط به جبران خسارات وارد شده به سایر اشخاص با ارائه دادخواست توسط اشخاص خسارت دیده انجام می شود .

ماده ۱۹- در صورت تقاضای اشخاص حقیقی و حقوقی ذی نفع و بدون پرداخت خسارت های احتمالی ، مرجع قضایی می تواند در مورد جرائم موضوع این قانون با توجه به قرائن و امارات ، قرار تأمین خواسته صادر نماید .

ماده ۲۰- سازمان های بنادر و دریانوردی ، حفاظت محیط زیست و شیلات ایران از حیث مطالبه ضرر و زیان ناشی از خسارت به بنادر ، تأسیسات ، محیط زیست دریایی و منابع آبری در مورد جرایم موضوع این قانون بر حسب مورد و در محدوده وظایف و اختیارات خود ، نماینده دولت جمهوری اسلامی ایران در دعاوی بین المللی محسوب می شوند .

ماده ۲۱- مبالغ مربوط به خسارات دریافت شده تحت عنوان « جبران خسارات وارده به بنادر ، تأسیسات ، محیط زیست دریایی و حیات آبریان » ، به حسابی متمرکز در خزانه داری کل واریز و صددرصد (۱۰۰٪) آن

براساس بودجه سالیانه ، مازاد بر ردیف های دستگاه های ذی ربط و طبق موافقتنامه های مربوط ، منحصرأً برای بهبود ، ارتقاء کیفیت ، بهسازی ، احیاء و بازسازی محیط زیست دریایی ، سواحل و منابع آبی و به نسبت خسارات وارده ، به سازمان های بنادر و دریانوردی ، حفاظت محیط زیست و شیلات ایران و نیروهای مسلح تخصیص یافته و هزینه می گردد .

ماده ۲۲- جریمه های نقدی موضوع این قانون هر سه سال یک بار با لحاظ نرخ تورم اعلامی از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران توسط هیأت وزیران تعیین می شود .

ماده ۲۳- قوه قضاییه موظف است در هر یک از استان های ساحلی محاکمی تخصصی را جهت رسیدگی به دعاوی دریایی اختصاص دهد .

ماده ۲۴- بررسی شرایط اقلیمی و زیست بومی دریایی و همچنین پیشگیری از آلودگی آب ها به جز موارد مصرح در این قانون ، همچنان برعهده سازمان حفاظت محیط زیست است . اختیارات و وظایف سازمان حفاظت محیط زیست براساس قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و اصلاحات بعدی آن ، به قوت خود باقی است .

ماده ۲۵- (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۳/۳۱) آیین نامه های مورد نیاز برای اجراء این قانون (به جز موارد تعیین شده) ظرف شش ماه توسط وزارت راه و شهرسازی حسب مورد با مشارکت سازمان حفاظت محیط زیست ، سازمان شیلات ایران ، وزارتخانه های نفت ، نیرو و دادگستری تهیه شده و به تصویب هیأت وزیران می رسد .

قانون فوق مشتمل بر بیست و پنج ماده و ده تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست وهفتم مردادماه یکهزار و سیصد و هشتاد و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۹/۶/۱۷ به تأیید شورای نگهبان رسید .